

02
2017

KLÖVAR & TIMOTEJ

Österbottens Köts informationstidning

*Ung, tuff och
prisbelönt
producent*

Sanda vid halka!

*ICA-handlare
besökte ÖK-gårdar*

ÖK FULLMÄKTIGEVAL 2018

21 LEDAMÖTER

1 VALDISTRIKT

3 INFORMATIONSMÖTEN

INNEHÅLL

LEDARE: VD TOM ÅSTRAND	3
FULLMÄKTIGEVAL 2018	4
FÖR BONDENS VÄLMÅENDE	5
NYTT KONCEPT FÖR KALVSTATION	6-7
SVINAKTUELLT	8
TILLGÄNGLIGHET SOM GYNNAR ALLA	9
JUBILEUMSÅR FÖR LÄNSKALKKUNA	10-11
ICA-HANDLARE BESÖKTE ÖSTERBOTTEN	12-13
ATRIA SCANDINAVIA	13
NOVELLIS RESA	14
NÖTAKTUELLT	15
ALLTID PÅ DJURENS VILLKOR	16-17
EN GOD MÅLTID OCH INFORMATION	17
OM RÅTTOR OCH MÖSS	18-19
MINNEN. SOMMAR. FEST.	20-21
ÖPPET HUS I VASA OCH BENNÄS	21
A FODER	22-23

Ansvarig utgivare: Andelslaget Österbottens Kött

Tel: (06) 323 9411

Internet: www.osterbottenskott.fi

Chefredaktör: Tom Åstrand / Österbottens Kött

Ombrytning: Maria Lillås / Kustmedia Ab Oy

Upplaga: 520 st

Tryck: GRANO 2017

Pärmbild: Foto: Lisbeth Bäck

ISSN 1798-7539 (Print)

ISSN 2342-5644 (Online)

ÖSTERBOTTENS KÖTT
POHJANMAAN LIHA

Postadress
PB 173, 65101 VASA
Besöksadress
Flygfältsvägen 2, Vasa
Tel. (06) 323 9411
www.osterbottenskott.fi

Kunskap, skicklighet och resultat för Atrias producenter!

KÖTTAKADEMIN

i Karlberg, Tavastehus • to-fre 8-9.2.2018

ATRIA

PRODUCENTER

BÄSTA LÄSARE

FINLAND HAR 2017 firat hundra år av självständighet. Under jubileumsåret betonades känslan av samhörighet och strävan att lyfta fram Finlands internationella profil. Dagarna före självständighetsdagen lystes flera kända landmärken runtom i världen upp av de finska nationalfärgerna – för ett ögonblick var hela världen blåvit. Begreppet självständighet kan ha olika betydelser för var och en av oss men en definition brukar vi ha gemensamt och det är att självständighet betyder personlig frihet – frihet att bestämma vad som är bäst för mig i mitt liv.

VALFRIHET OCH INDIVIDUALISM blir allt viktigare kriterier för dagens konsumenter. Hur man konsumerar och vilka val man gör har blivit ett uttryckssätt för vem man är och vilka värderingar man står för - konsumenten vill göra självständiga val. Faktorer som hållbar och ansvarsfull matproduktion är redan etablerade beslutsgrunder för en stor andel av konsumenterna. Undersökningar visar att intresset för inhemskt producerade livsmedel ökar men konsumenterna har svårt att avgöra hur produktionssätten skiljer sig mellan inhemsk och utländsk köttproduktion. Den finländska konsumenten använder över tio procent av sin disponibla inkomst till inköp av livsmedel och därför är det även ur ett nationalekonomiskt perspektiv viktigt att så mycket av pengarna som möjligt stannar inom landets gränser.

ÄVEN OM ÅRET som gått bjudit på en del positiva tecken gällande producentpriser på kött så brottas vi ändå med effekterna av en globaliserad marknad som kännetecknas av dåligt fungerande marknader och en fortsatt svag lönsamhetsutveckling. De europeiska lågprishandelskedjorna fortsätter att erövra marknadsandelar av den traditionella handeln som i sin tur väljer att försvara sig med priset som främsta vapen. Konsumentprisindexen har under 2017 visat tecken på att den värsta nedgången är förbi och att priserna på livsmedel visar en försiktigt stigande trend. Men de senaste årens billighetskampanjer kan ändå anses ha skadat konsumentens uppfattning om vad som är ett rättvist och skäligt pris för inhemsk producerad mat – och det finns inga tecken på att handeln tänker avstå från fortsatt priskrig på livsmedel.

SAMTIDIGT SKA DEN finländska köttindustrin respektera trender och förändringar i konsumenternas preferenser och utveckla samt anpassa sina produktkoncept till vad marknaden vill ha. Ta ansvar för att skapa ett mervärde som tilltalar konsumenterna så att de är beredda att betala ett högre pris de produkter de köper. För att komma åt den orättvisa handelspraxisen och inkomstfördelningen inom distributionskedjan för livsmedel utreder EU för närvarande obalansen i maktförhållandena i syfte att införa lagstiftning som förbättrar jordbrukarnas position. I Finland överväger man tillsättandet av en livsmedelsombudsman enligt modell från Storbritannien. Livsmedelsombudsmannen skall ges befogenheter att på eget initiativ påtala samt utreda eventuella olägenheter och ha en möjlighet att utfärda sanktioner.

EN VIKTIG DEL av ett självständigt Finland är en självständig matproduktion där besluten hur maten produceras ligger i våra egna händer och beroendskapet av utländska livsmedel är minimerad. Finlands köttproduktion hör till den renaste och tryggaste i världen. Köttproducenterna är den första länken i kedjan, utan dem finns inga råvaror att förädla, sälja eller konsumera – deras insatser förtjänar ett högre värde. Jag vill rikta ett stort tack till ÖK:s producenter, förtroendevalda, personal samt djurbilschaufförer för ett gott samarbete under verksamhetsåret 2017. Jag önskar Er alla ett Gott Nytt År!

Tom Åstrand
Verkställande direktör för ÖK

”

Konsumenten
vill göra
självständiga
val.

FULLMÄKTIGEVAL 2018

**Österbottens Kött:s
fullmäktigeval anordnas
mellan 1 januari 2018
och 30 april 2018**

21 LEDAMÖTER
1 VALDISTRIKT
3 INFORMATIONSMÖTEN

Valbara personer är (utdrag ur stadgarna):

”Valbar till fullmäktige är aderton (18) år fylld person, som antagits som medlem i andelslaget före den 1 januari valåret, samt medlems maka/make, sambo eller myndiga barn, som inte är i andelslagets tjänst och inte heller tillhör styrelsen eller förvaltningsrådet samt vars hem- eller boningsort är inom andelslagets verksamhetsområde”.

Valbara är således **inte**: styrelsemedlemmar, förvaltningsrådets medlemmar eller ÖK:s personal.

SÅ HÄR GÅR DET TILL:

JANUARI

Medlemmar fastställs per 1.1.2018 och vallängd görs upp.

Valnämnden håller möte för att fastställa vallängden. Tillsatt valnämnd av förvaltningsrådet är: Kenneth Lindén, ordförande, Johan Snickars, vice ordförande, Markus Strömsnäs, medlem och Åsa Frants, valledare.

Allmänt brev om valet sänds till alla medlemmar + inbjudan till informationsmöten.

Valmansförening (- ar) tillsätts och stiftelseurkund upprättas vid informationsmöten.

En valmansförening består av fem personer. Valmansföreningen inom sig utser valmansföreningens ombud.

FEBRUARI

Valmansföreningens (- arnas) ombud ska lämna in ansökan till valnämnden om att kandidatlistan ska tas med i sammanställningen av kandidatlistor.

Kandidatlistor ska lämnas in. Högst 42 namn per lista.

INFORMATIONSMÖTEN

**NÄRPES, Mitt i Stan
YA, Vasa
EDSEVÖ, Polaris**

Torsdag 25 januari 2018

Fredag 26 januari 2018

Måndag 29 januari 2018

Informationsmöten klockan 10:00-12:00 och därefter bjuder ÖK på lunch.

MARS

Valnämnden håller möte, granskar rikthet och fastställer kandidatlista(orna). Samtliga kandidater får en löpande nummer enligt efternamnet i alfabetisk ordning.

Informationspaket med röstsedel sänds ut till varje röstberättigad medlem.

APRIL

Röstsedel ska per post, personligen eller med bud tillställas valnämnden senast 3 april. Röstningslåda kommer även att finnas vid ÖK:s kontor.

Valnämnden håller möte, räknar röstar och avgör om någon röstsedel ska förkastas.

Namnen på nya fullmäktige fastställs och protokoll upprättas.

Valnämnden väljer arbetsutskott för fullmäktige.

Fullmäktigeperioden börjar när valresultatet är fastställt.

Valresultatet offentliggörs på ÖK:s hemsida.

Kallelse sänds till nya fullmäktige som har möte och väljer ordförande för fullmäktige.

Valresultatet offentliggörs även i medlemstidningen Klövar & Timotej och i samband med utskick av årsredovisningen.

**SAMMANSTÄLLNING:
Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab**

Ett år har gått sedan LPA:s projekt "Ta hand om bonden" startade och Susann Rabb, hemma från Södra Vassor i Korsholm, fick uppgiften att hjälpa lantbruksföretagare ur svåra livssituationer. Projektet fortsätter ytterligare ett år.

FÖR BONDENS VÄLMÅENDE

SUSANN RABBS FÖRHOPPING är att "Ta hand om bonden" på sikt ska bli en fortgående verksamhet, med fokus på mer förebyggande arbete.

– Att det är en verksamhet som behövs har på många sätt bekräftats under året som gått, konstaterar hon.

GENOM PROJEKTET FÅR lantbrukare i hela Svenskfinland, även på Åland, avgiftsfri samtalshjälp och möjlighet till experthjälp i form av köptjänst upp till 500 euro.

– Det kan vara juridiska, ekonomiska eller kanske hälsovårdstjänster, förtydligar Susann, som själv är agrolog till yrket.

Hon sköter det administrativa arbetet för att ordna med köptjänstförbindelsen. Ofta är det just pappersarbetet som gjort att lantbrukarna själva inte orkat ta tag i saken. Orken och motivationen är slut efter så många år med olönsamhet och den ekonomiska situationen kan ha föranlett andra problem.

– Viljan är oftast god men när man gjort

stora investeringar och inte får betalt för det man producerar, utan det enda som ökat är skulderna och arbetsbördan, då säger det sig självt att motivationen tar slut, fortsätter Susann.

HON UPPLEVER, EFTER att under det gångna året har besökt över 60 olika gårdar i Östergotten, Nyland, Åboland och på Åland, att redan det att lantbrukarna under en förmiddag får diskutera sina problem med en utomstående kan underlätta.

– Alla kontakter och samtal sker på deras initiativ, är strikt konfidentiella och lantbrukaren förbinder sig inte till någonting. Jag kommer in som en extern person för att kartlägga deras helhetssituation och strukturera upp läget. Därefter tar vi ett gemensamt beslut om hur och om vi ska gå vidare, förklarar hon.

– Man behöver inte alls befinna sig i kris på något sätt för att ta kontakt – alla är lika välkomna, tillägger hon.

I ARBETET SAMARBETAR hon med flertalet

andra organisationer, ett samarbete som hon tycker fungerat mycket bra. Hon har även föreläst vid en av ÖK:s skolningar.

– En av mina viktigaste uppgifter är att hitta rätt experthjälp åt de som vill ha och behöver det för att komma vidare. De byråkratiska kraven och regelverken utgör en stress för många lantbrukare, liksom även rädslan för att någon övervakningsmyndighet ska stå på trappan en morgon. Det är fruktansvärt att vi med vår fina produktion i Finland ska behöva förhålla oss till så många paragrafer, utan att få något mervärde för det, anser Susann.

En utmaning i arbetet är även att hitta dem som mest behöver hjälp.

– När man mår dåligt lämnar allt extra, även samtalet till mig. Men jag finns till för att hjälpa och ett tidigt ingripande är alltid att föredra, konstaterar Susann, som uppmanar alla som vill att ta kontakt.

TEXT OCH FOTO:
Anna Sand/Kustmedia Ab

Drickperioden är femtio dagar. De minsta kalvarna är 30 i sin grupp, de dricker sammanlagt fem portioner per dag.

KALVSTATION MED NYTT KONCEPT

Producent Mats Storgård i Övermark utvidgar med ny kalvstation. Öppet Hus för allmänheten ordnades i mitten av december och många kom för att se nya stationen. En besökare kom körandes ända från Uleåborg.

MATS STORGÅRD HAR ny kalvstation, en helkall modell med plats för 360 kalvar och med separat drick- och tillväxtavdelning. Nötanskaffningschefen vid ÖK, Kim Tarvonen, berättar att typen av anläggning är väldigt ovanlig i Finland. Hittills får man säga för när man får förklarat för sig vad som är fördelen med den här typen av kall hall låter det väldigt logiskt.

– Djur som växer upp på stor yta, i svala utrymmen, torrt och dragfritt och med frisk luft mår i regel bra, säger Mats Storgård.

Han är mycket nöjd med bygget. Storgård tog över gården av sina föräldrar år 2006

Mats Storgård med dottern Molly och en liten oblyg kalv.

Mikael Pettersson från Urbanfeeders och Christoffer Vest från byggfirman KE Constructions.

Kenneth Franzén har övervakat bygget. Här med barnen Casper, Julia och Lea.

Knappt 400 grillkorvar gick åt. Mikael Dahlgren och Joni Staffas grillade.

Anders Sjöberg från LokalTapiola, som är marknadsledare på lantbruksförsäkringar i Österbotten.

och byggde till för slutuppfödning 2010. Nu bygger han 2000 kvadratmeter till.

– Jag kände mig inte färdig då. Nu kanske jag gör det, ler han.

BYGGET BESTÅR AV två avdelningar, eller tre med den stora gödselplattan. En drick- och tillväxtavdelning med plats för 120 småkalvar och en tillväxtavdelning för större djur mellan 2,5 och 6 månader och upp till 600 kilogram, med plats för 240 djur.

Därefter flyttar de dels till andra gårdar och dels till egen slutuppfödning, som hos Storgårds har 170 platser och som finns i de tidigare produktionsutrymmena.

KALVARNA ANLÄNDER VIA ÖK:s kalvförmedling från mjölkgårdar i Österbotten.

– Huvudsakligen, säger Kim Tarvonen. En del köps också in från övriga Finland via A-Producenter.

När de kommer hit är de mellan tio och fyrtio dagar. De växer upp utomhus, under tak, med mycket och torr halm, fri tillgång till kraftfoder, drickautomater där allt de dricker registreras via elektronisk öronmärkning – och så stora mängder med frisk luft. Det sistnämnda är det som är så hälsofrämjande.

– Frisk och sval luft gör som sagt gott åt djuren. Vi är speciellt utsatta då kalvarna samlas upp från många olika gårdar. Risken för till exempel hosta och problem med luftvägar är större då, berättar Mats.

I stallet finns en varm teknikkorridor och här finns två mjölkautomater och datautrustningen.

Företaget Urbanfeeders har levererat

drickautomater, grindar, belysning och vattenkoppar. Mikael Pettersson är nöjd över att konceptet följer precis deras företags ideologi som kommer från Sverige.

TILLVÄXTHALLEN FÖR LITE större djur är helkall, med lutande ströbädd, skrapgång och foderbädd.

Kim Tarvonen ser fram emot att följa utvecklingen på gården. Han var på ett par studiebesök till andra kalvstationer med Mats Storgård.

– Men Mats har funderat ut det mesta själv och Christer Lindqvist har ritat.

Vid Öppet Hus tillfället bjöd ÖK på grillkorv och kaffe. En del entreprenörer var också på plats som utställare.

TEXT OCH FOTO:
Lisbeth Bäck/ Kustmedia Ab

SVIN AKTUELLT

December 2017

SLAKTEN

De nio första månaderna inom svinansaffningen har i stort sett liknat fjolårrets nio första månader. Vi har i år slaktat totalt 12,8 miljoner kilogram jämfört med fjolårrets 12,5 miljoner kilogram. Vi har en liten ökning på 2 procent detta år. I dessa 12,8 miljoner kilogram ingår 135 980 slaktsvin (+0,7procent vs 1-9 2016), 2508 suggor (-5 procent vs 1-9 2016) och 583 galtar (-15 procent vs 1-9 2016). Slaktplaneringen är hela tiden i förändring, i dagsläget har vi fyra olika specialslakter: Spårbarhetssvin, Kinadugliga svin, NONABsvin och Ekosvin. Detta ställer högre krav på slaktplaneringen då alla fyra dessutom har olika tider som de får komma in till slakteriet. Planeringen av hur slakten körs in måste planeras mera och vara noga genomtänkt för att få det att löpa på bästa möjliga sätt.

ÅRETS JULSLAKT

På Atria förbereds nu, i skrivande stund, för julens slakt. Skinkförsäljningen är trots hård konkurrens en av årets viktigaste säsonger och att försäljningen lyckas är viktigt för hela kedjan. Under tiden mellan 1 december och Trettondagen infaller detta år sammanlagt fyra olika helgdagar då svin inte slaktas. Under julen har slakten av svin planerats så att slakttakten bibehålls jämn, därför kommer vi före jul att slakta cirka 9000–10 000 svin tidigare än den naturliga intagnings takten. I praktiken inföll de stora slakttillfällena under vecka

48 och 50 då det slaktades cirka 20 200 svin per vecka. Dessutom kom omkring 16 800 svin att slaktas vecka 49 under fyra slaktningsslag. Under julveckan 51 återgick slaktningarna till det normala och vecka 52 slaktades det under endast tre dagar. Vår skinkförsäljning är denna jul i kilogram mätt låg till följd av den oförutsedda hårda priskonkurrensen, speciellt gällande frys-skinkorna. Situationen för de färsksaltade skinkornas del är denna jul relativt normal.

SMÅGRISFÖRMEDLINGEN

I dags läget har vi en stor brist på smågrisar, både på ÖK:s sida och A-Producenters sida. Väntetiden på smågrisar är lång på den allmänna förmedlingen. Under årets sex första månader körde vi till och med mera smågrisar än 2016, det blev totalt nästan 8 500 smågrisar mer körda under första halvåret detta år jämfört med samma tid 2016. Totalt under årets nio första månader har vi kört lite på 117 000 smågrisar vilket är en liten ökning jämfört med samma tid 2016. Februari och mars är de månader vi kört absolut mest jämfört med ifjol och september är den månad vi kört minst med hela -32 procent jämfört med september 2016. Det som inte finns med i dessa siffror är smågrisarna som kommit från A-Producenter. Vi har i år fått stor hjälp med smågrisar från A-producenter och jämför man årets första nio månader med samma tid för 2016 så har vi fått över 10 000 smågrisar flera detta år.

ANTIBIOTIKAFRITT SVINKÖTT

Den antibiotikafria svinköttproduktionskedjan har under sommaren fått ny fart och alla smågrisproducenter i nätverket har startat upp. Resultaten har varit bra, av levande födda smågrisar har cirka 70-90 procent fått NONAB märket i örat. Från Danmark rapporterar danska svinexperter att det rådande sjukdomstrycket i landet gör att den danska antibiotikafria slaktsvinsproduktionen uppgår till endast 20-30 procent av produktionen. Detta skall jämföras med Atrias svinkedja som för tillfället når 70-80 procent antibiotikafri produktion.

Atrias påbörjade antibiotikafria slaktsvinsproduktion har vuxit i god takt. De örönmärkta grisarna har under oktober-november levererat kring 5 000 per vecka till slaktsvinsgårdarna, så mängden slakt av specialkött kommer som planerat att uppfyllas under början av året.

A-FODER

Nytt för denna höst på A-Foders sida är att man satt ihop ett så kallat "Viljatiimi" (Spannmålsteam). Detta Viljatiimi skall fungera som verktyg inom spannmålshandeln från och till samt mellan gårdarna. Här i kustregionen, och som enda svenskspråkig i detta Viljatiimi, är undertecknad den som du kan kontakta i spannmålsärenden.

Sören Stenroos

NY PRISSÄTTNING FÖR SLAKTSVIN

ÖK har förnyat prissättningen för slaktsvin från och med 5.11.2017. Förändringen innebär att nuvarande prissättning och tillägg ersätts med grundpris, samt tillägg för produktivitet, uppföljning och rapportering av slaktsvins dagstillväxt och foderförbrukning. Biosäkerhetstillägget vid lastning kvarstår som en del av prissättningen. De som har antibiotikafri svinproduktion har också tillägg för den produktionsdelen. Målsättningen med den nya prissättningen är att så många producenter som möjligt skall ges möjlighet att uppnå bästa möjliga lönsamhet via uppföljning av den egna gårdens produktivitet (dagstillväxt) och foderförbrukning, som ju är en central kostnadspost.

En förbättrad dagstillväxt på 50 gram ger cirka 25 euro mer i omsättning/slaktsvinsplats, för ett slaktsvinsstall med 1 000 platser betyder det således 25 000 euro högre omsättning. Foderkostnaderna utgör 70-80 procent av slaktsvinstallets rörliga kostnader. Skillnaden mellan gårdarna gällande nivån på foderkostnaderna är fortsättningsvis stora. Skillnader på ända upp till 10 euro per slaktsvin har noterats.

Under vintern kommer även en ny prissättning för de integrerade gårdarna, vilken vi informerar mera om senare.

Den här årstiden är det viktigt att det är sandat vid gårdarna när tunga fordon anländer. I allmänhet och vid djurtransporter i synnerhet. Bra underhåll ökar säkerheten och gör att tidtabellerna kan hållas. Det gynnar alla.

TILLGÄNGLIGHET GYNNAR ALLA

SVINPRODUCENT KENNETH DALKARL i Vöra talar klarspråk.

– Jag resonerar så att det går snabbare att sanda innan bilarna kommer till gården än att börja arrangera hjälp vid olycka eller dikeskörning. Det är också ett sätt att visa respekt för djurchaufförernas arbete.

– Numera är det ju viktigare att satsa på sandning än snöskottning, så har vinterföret blivit de senaste åren, tillägger han.

DET HANDLAR OM säkerhet – för chaufförerna, för djuren och för fordonen – det att vägen ända fram till lastbryggan är tillgänglig. Att chauffören tryggt kan ta sig fram till lastbryggan, att chauffören tryggt kan stiga ner ur bilen dagar då det är svår halka.

Joni Staffas sköter logistikhanteringen av djurtransporter inom ÖK:s anskaffningsområde.

– Det är viktigt att sanda även gårdsvägen, inte enbart området kring lastbryggan.

– Det handlar också om tid och därför har det betydelse att det är sandat när fordonen anländer till gården, inte att sandningen påbörjas då, fortsätter Joni.

Tidsförskjutningar påverkar även chaufförernas bestämda körtider/vilotider.

– Tio minuter försening per gård gör mycket mot slutet av dagen, säger Mikael Dahlgren från nötbilen.

– Vi har först tidtabeller vi jobbar mot när det gäller producenterna och sedan tidtabeller att hålla vid slakteriet. Dagens första last ska vara vid slakteriet före ett visst klockslag och ofta börjar de ringa redan på förmiddagarna och fråga var vi är.

Han tillägger att sandningen blir bättre och att allt fler producenter tar sitt ansvar när det gäller sandning och övrig framkomlighet för chaufförerna.

– Men, det gäller inte alla gårdar och vi påpekar där vi tycker det behövs.

KENNETH DALKARL I Vöra är svinproducent med en integrerad svinproduktion med suggor och slaktsvin. Han blev ÖK-producent som nittonåring i slutet av 1980-talet. Med åren har anläggningen förstorats och 2013 ägde senaste byggprojekt rum.

– I min verksamhet har jag inställningen att jag alltid försöker göra mitt bästa. Till det hör att göra framkomligheten så smidig som

Svinproducent Kenneth Dalkarl i Vöra strävar till bästa framkomlighet till svinfarmen, oavsett väderlek.

möjligt för dem som ska ta sig hit. Det gäller till exempel vid djur- eller fodertransporter.

– Det är lite kuperad terräng här så är det osannolikt behövs det inte mycket för att det ska börja slira i backarna för de stora bilarna. Nej, hittills inga tillbud. Jag har också sagt till chaufförerna att de får ringa mig ifall de tycker att det finns brister längs vägen.

Han berättar att gården anlitar en lokal entreprenör som sköter underhållet av vägen och området kring anläggningen.

– Det handlar om transport av levande djur, chaufförernas säkerhet och tidtabeller.

TEXT OCH FOTO:
Lisbeth Bäck/ Kustmedia Ab

De svenskspråkiga producenterna av kalkonkött på ÖK:s område träffades i december för en gemensam lunch tillsammans med ÖK:s VD Tom Åstrand. Stående från vänster Bo-Göran Finskas från Jeppo, Fredrik Ström från Solf samt Tom Åstrand. Sittande från vänster Daniel Finskas från Jeppo, Daniel och Börje Helenelund från Solf samt längst till höger Ralf Berg från Pörtom. Daniel Helenelund har valts till Årets kalkonproducent 2017.

JUBILEUMSÅR FÖR LÄNSI-KALKKUNA

Det har gått ett decennium sedan Atria och HK Scan förenade sina krafter och bildade bolaget Länsi-Kalkkuna för att trygga den inhemska produktionen av kalkonkött. Utvecklingen inom näringsgrenen har varit positiv. De fem svenskspråkiga kontraktsproducenterna på ÖK:s område träffades i december för gemensam lunch och diskussion.

LÄNSI-KALKKUNA BILDADES NÄR läget var som sämst, i syfte att få ner kostnaderna för slakt och styckning, som är dess huvudsakliga verksamhet. Själva förädlingen och försäljningen står Atria och HK Scan för, förklarar Fredrik Ström, en av producenterna, bosatt i Solf och även medlem i Länsi-Kalkkunas förhandlingsgrupp.

KÄRNAN I LÄNSI-KALKKUNAS verksamhet är att trygga den inhemska produktionen av kalkonkött och de sparkrav och mål man hade vid bolagets bildande har uppnåtts. Bolaget, som slaktar och styckar 99 procent av de kalkoner som produceras

i Finland, är de facto Nordens största kalkonslakteri. Själva slakteriet finns i Säkylä medan kläckeriet finns i Jalasjärvi. Idag är 37 kalkonköttproducenter anslutna till bolaget, samt även sex gårdar som ansvarar för uppfödningen av unga kalkoner samt äggproduktionen. Självförsörjningsgraden för inhemskt kalkonkött ligger kring 67 procent – en siffra som stigit de senaste åren.

– Produktionen anpassas till efterfrågan, och just nu kör vi på max, berättar Fredrik.

NÄR LÄNSI-KALKKUNA BILADES 2007 var alla köttlager i landet överfulla, medan inhemskt kalkonkött idag är en bristvara. Själv har Fredrik haft kalkonproduktion sedan 1999 som komplement till sin spannmåls- och sockerbetsodling. Han fördubblade produktionens storlek från 6000 till nuvarande 12 000 djur år 2001. Efterfrågan på vitt kött ökar, mycket tack vare de allmänna trenderna i samhället, och den årliga produktionen ligger just nu på cirka åtta miljoner kilogram kött.

– Det finländska kalkonköttet är av allra bästa kvalitet och kalkonkött är utmärkt ur näringssynpunkt. Proteinhalten är mycket hög, vilket bidragit till att öka dess popularitet i en tid då allt fler blir medvetna om kostens betydelse för hälsa och vikt.

BÅDE INOM LÄNSI-KALKKUNA och inom de enskilda produktionsenheterna arbetar man ständigt med att utvecklas och förbättra både produktionsutrymmen och tekniska lösningarna kring slakt och styckning.

– Det är viktigt att utvecklingen inte står stilla, anser Fredrik.

ÖK:s VD Tom Åstrand inledde julträffen med att gå igenom det dagsaktuella läget inom branschen, och tog bland annat upp regeringens principbeslut om offentlig upphandling, ursprungsmärkningen samt exporten av fjäderfäkött till Asien.

– Avgörande för kalkonnäringens framtid är produktutveckling och marknadsföring. Det är viktigt att konsumenten alltid kan välja inhemskt och att produkterna får mer synlighet, konstaterade man på träffen, som markerade ett positivt avslut på jubileumsåret för de fem producenterna i området.

TEXT OCH FOTO:
Anna Sand/Kustmedia Ab

NYA DELIKATESSLÅDAN HADE STRYKANDE ÅTGÅNG

SOM SVAR PÅ ÖK-medlemmars önskemål om en delikatesslåda med inhemska produkter till jul skapade ÖK en egen sådan. En produktlåda fylld med inhemska producerade, högkvalitativa och välvalda delikatesser till julbordet. På lådan, av trä, tryckte ÖK:s logo och utöver maten fanns också en varm, stickad mössa med.

ÖK ville testa om det fanns efterfråga på en egen delikatesslåda – och det fanns det. Närmare tvåhundra lådor beställdes och levererades till producenterna före jul. Och detta med endast ett upprop till medlemmarna som marknadsföring.

Av allt att döma kommer ÖK:s egen jullåda att finnas till medlemmarnas förfogande också till en ny jul.

Svinproducenterna Barbro och Henrik Pott från Pensala hämtar sina delikatesslådor vid ÖK strax före jul.

– Vi har beställt halvdussinet lådor. Det är en jättebra idé och vi tänker ge dem som gåvor i stället för en blomma till jul, säger de.

– En bra sak av ÖK. En värdefull gåva som man faktiskt har användning för, tillägger Barbro.

ICA-HANDLARE BESÖKTE ÖSTERBOTTEN

En grupp ICA-handlare från Färskvaruklubben i Stockholm tog kontakt med Atria och önskade sig bekantskap med köttproduktionen i Finland. Välkommen, sa Atria och ordnade program under två dagar i september 2017. Två gårdsbesök inom ÖK ingick.

Färskvaruklubbens medlemmar var imponerade av den österbottniska köttproduktionen. Mycket imponerade.

EN GRUPP MEDLEMMAR från ICA:s Färskvaruklubb i Stockholm besökte Juthmans Lantbruk i Träskböle, Närpes och Jeppo Lantgris i Jeppo, Nykarleby under sitt Finlandsbesök. På kvällen samma dag bjöd Atria på middag i Seinäjoki och dagen därpå var det rundtur på Atria och slakteribesök i Nurmo och Kauhajoki.

Det förekommer export av Atrias produkter till Sverige – och det finns utrymme för att utöka exporten. Atria Skandinavien driver ärendet och är beredda att öppna nya dörrar.

JUTHMANS LANTBRUK I Träskböle bedriver nötköttproduktion. Tomas Juthman berättade att hans föräldrar började med mjölkkor år 1978. I dag har gården enbart köttproduktion med drygt 800 djur. Juthmans har gårdsmärkta produkter och deras ungdjur kommer i huvudsak från gårdar inom ÖK:s område.

Tor Juthman, Emil Vikstrand, Rasmus Helenelund, Tomas Juthman och Rosita Juthman.

Johan Backlund (i mitten) gav gästerna inblick i Finlands smågrisproduktion.

En speciell scen med trappa dagen till ära hos Jeppo Lantgris.

Tomas Juthman guidade runt på anläggningen och presenterade hela produktionskedjan. Mycket städat och snyggt kring knutarna här. Lugna djur och gäster från Sverige fick goda intryck av hur Juthmans prioriterar djurens välmående.

– Suveränt bra här, säger en Färskvaruklubbmedlem. Vi har tidigare företagit oss studieresor. Men det här är första gången till Finland.

– Riktigt bra här, säger en annan, Håkan Eriksson. Jag var tidigare köttmästare i några decennier. Jag har jobbat med Atrias kött och vet att produkterna borgar för kvalitet. Jämn kvalitet och jag minns inte att vi en enda gång skulle ha haft några som helst reklamationer till Atria. Att få komma hit och se det här tycker jag är fantastiskt. Att se hur bra djuren har det – precis i linje med Sveriges värderingar om hållbarhet, klimatsmarta lösningar och matsäkerhet.

Peter Wahlstedt är ICA-handlare sedan tjugo år tillbaka i Hornstull.

– Djuren verkar må så bra här, lugna och fina. Det är intressant att få bekanta sig med kedjan från producent till konsument. Det är viktigt att vi kan svara på våra kunders frågor om våra livsmedels ursprung, det ger ett mervärde i servicen och det här är ett led i det arbetet.

VID JEPPU LANTGRIS hade man för dagen byggt en trappa och en scen inför Sverigebesöket. Jeppo Lantgris bygger ny grisningsavdelning och de berättade om sin smågrisproduktion, sina målsättningar och förevisade deras nya kuvöser för smågrisar. Johan Backlund informerade om att kött från Österbotten har samma standard som inhemskt kött i Sverige.

– Vi strävar alltid till bästa kvalitet, jobbar mot antibiotikafritt kött och värnar om djurens hälsostatus.

Backlund uppgav att Jeppo Lantgris, som utöver Johan Backlund ägs av Kenneth Lindén och Mats Lindborg, har 2300 sugor i dagsläget och producerar knappt 70 000 smågrisar per år. Av biosäkerhetsskäl kunde gästerna inte gå in i deras produktionsutrymmen.

UNDER DAGEN DELTOG även veterinärerna Tuomas Herva och Taneli Tirkonen med sin sakkunskap.

Det var en bra dag och den första i sitt slag. Återstår att önska att besökarna blir goda ambassadörer för Atrias kött i Sverige. Tack för besöket!

TEXT OCH FOTO: Lisbeth Bäck/ Kustmedia Ab

ATRIA SCANDINAVIA

DÅ ÖK:S FÖRVALTNINGSRÅD höll möte i somras fick de besök av Atria Scandinavias verkställande direktör Tomas Back. Han presenterade Atria Scandinavia, det affärsområde han haft ansvar över i över sex år. Före det arbetade han som ekonomidirektör inom koncernen så han har jobbat inom Atria över tio år.

VID MÖTET BERÄTTADE Back generellt om Atria Scandinavia, om deras strategi, målsättningar och satsningar på finskt kött i Sverige. Atria Scandinavia är ett av norra Europas ledande matföretag med välkända varumärken som Sibylla, Ridderheims, Lithells, Pastejkköket, Lönneberga, 3-Stjernet, Lagerbergs kyckling och TZAY. Här arbetar tusen medarbetare med att skapa matglädje, varje dag. I fabriken, från Danmark i söder till Sköllersta utanför Örebro, tillagas kött- och chark, kyckling, delikatesser och måltidslösningar. Företaget har för närvarande ett tiotal fabriker på 14 orter och med omkring 20 varumärken.

– Målet är att våra produkter ska vara naturliga alternativ på matborden.

Ansvarsfullhet är ledord i verksamheten och man jobbar hårt med olika kundbarometrar och hållbar produktutveckling.

– Oavsett var vi jobbar inom organisationen ska vi känna igen Atrias principer gällande ansvar och kvalitet i det vi gör. Vi har bra arbetsprinciper, sa Tomas Back.

VD Tomas Back besökte Österbotten.

HAN SER POSITIVT på Atria Scandinavia. Strategin är tillväxt, bra varumärken, nya marknader och expansion vad gäller produktkategorier inom färdigmat.

– Sveriges självförsörjningsgrad på kött är inte tillräcklig. Vi arbetar aktivt på en öppning att köpa kött från Finland i större utsträckning än vad som görs i dag. Vi övertygar om att finländskt producerat kött har samma kvalitet som kött producerat i Sverige. Att Finland i samma utsträckning som Sverige jobbar med djurens välbefinnande, hållbarhetsprinciper i produktionen, spårbarhet och kvalitet genom alla processer.

En liten del Atriakött från Finland exporteras till Sverige men det finns utrymme för större volymer.

– Och det finns chanser till mera försäljning, ansåg Back.

ÖK:s förvaltningsråd gavs tillfälle att ställa frågor och diskutera med Tomas Back. Det var intressant att ta del av de kulturella skillnaderna mellan länderna och Atria Scandinavias sätt att jobba.

TOMAS BACK ÄR uppvuxen i Åbo och Helsingfors och hans farfar kommer från Österbotten.

– Det är första gången jag är inbjuden till ÖK och det har varit en intressant eftermiddag. Det har betydelse för mig att få möta ägare i Atria och producenter som står för den råvara vi säljer.

– Jag träffar Kjell-Göran Paxal i styrelsesammanhang nu och tidigare träffade jag Runar Lillandt och revisorn Bengt Höstman, berättar han. Jag tror på möjligheten att sälja kött från ÖK:s område i Sverige. Atria i Finland ska visa att det går att prestera, paketera rätt och leverera.

Tomas Back trivs mycket bra med sitt arbete.

– Atria är ett företag som utvecklas hela tiden. Investerar, satsar, utvecklar. Businessen står aldrig still!

TEXT: Lisbeth Bäck/ Kustmedia Ab
FOTO: Pressbild Atria

Novelli fotograferad 20 september 2017.
Foto: Elli Flen.

NOVELLIS RESA

Det här Novelli, kvigkalven av rasen charolais som ÖK donerade till Yrkesakademiens nya dikostall i Gamla Vasa vid öppningen den 6 april 2017.

Novelli 16-09108-530 är född den 15 mars 2017. Uppfödare är Robert Flen i Munsala och Novellis stamboksnummer är ChN5748.

V ID EN ÅLDER av 200 dagar var Novellis vikt 328 kilogram. Kort efter den vägningsen avvandes kalven från sin mamma och flyttade in vid YA:s dikostall den 10 oktober 2017.

Nasstrans chaufför Kaj-Ingmar Dahlgren skötte djurtransporten.

– "Rauhassa, rauhassa, ei ää mitä hätä" sa Kata Flen lugnt när Novelli gick in i bilen.

– Novelli är inte ännu van med stora världen. Men det blir bra. Lycka till, tillade hon.

Och det gick bra. Personalen vid YA, Ulf Hagner och Håkan Svarvar, hälsade henne välkommen och kalven fann sig snabbt i sällskap med de andra djuren i stallet.

VI SKA FÖLJA Novelli på hennes resa.

– Vi hoppas att Novelli ska leva ett långt och bra liv, sa Ulf Hagner. Följande milstolpe för kalven är vägningsen i april nästa år, då den är ett år.

– Vid två års ålder, i mars 2019, får hon sin första kalv om allt går som det ska.

Ulf Hagner riktar ett stort tack till ÖK för den värdefulla gåvan.

TEXT OCH FOTO: Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab

NÖT AKTUELLT

December 2017

Novelli flyttade från sin gård i Munsala på morgonen den 10 oktober 2017.

Håkan Svarvar tar emot Novelli vid YA:s diskostall samma morgon.

Chaufför Kaj-Ingmar Dahlgren ger över nödvändiga handlingar till Ulf Hagner.

Och så bekantar sig Novelli med de andra djuren i stall.

NÖTSEKTORN KAN I slutet av 2017 se tillbaka på ett år med flera positiva händelser. Samtidigt har året också varit ett av de mest utmanande genom tiderna. När vi blickar framåt är det troligt att samma trend håller i sig; positiva förväntningar i skuggor av utmaningar.

Under hösten 2016 förutspåddes en konjunktursvängning inom nötköttsbranschen. Svängningen förverkligades sett till producentpriset. Grundpriset på nöt har under år 2017 stigit ett flertal gånger. I september 2017 togs nya prissättningsgrunder i bruk vilka också har en märkbart positiv inverkan på avräkningspriset. Till exempel har bra dagstillväxt på nöt i framtiden en prisinverkan på +20 c/kg. Så nu om någonsin är det lönsamt att ha produktionen i skick!

TRENDEN ÄR ATT nötkött inom Atria blir allt mera olika skräddarsydda produktsortiment till kunder. Som känt har Atria ett unikt gårdsmärkt produktsortiment och varje vecka levereras även gårdsmärkt malet kött från slakteriet i Kauhajoki. Därtill finns ekokött, raskött (aberdeen angus och hereford) och fet nöt för export. Ett projekt för antibiotikafri nötköttsproduktion är det senaste i raden av specialsortiment. Allt detta skall ge nötköttet ett mervärde som gör det möjligt att betala ut ett bättre producentpris. Samtidigt sätter det stora krav på slaktprocessen och -planering så att rätt mängd av rätt sortiment ständigt finns till förfogande.

Atrias förnyade malet kött förpackning hör också till årets positiva nyheter. Förpackningen har haft positiv försäljningseffekt och erhållit priser både nationellt och internationellt.

TILL ÅRETS STÖRSTA utmaningar inom nötköttssektorn hör onekligen det besvärliga skördevädret som gjorde tröskningen närapå omöjlig. Också ensilageskörden har varit problematiskt och på vissa platser i landet har man bärgat endast en ensilageskörd under hela växtperioden. Som en följd av den regniga hösten är tillgången på strö ett stort problem för många. Halm finns inte eller så är kvaliteten dålig. Det betyder att många är tvungna att köpa torv som komplettering till strölagret. Därför lönar det sig att i god tid kontakta torvleverantörer för att säkerställa att torv finns den dag man behöver den.

TILL ÅRETS UTMANINGAR hör också kalvtillgången. De prognoser som gjorts ser ut att förverkligas och kalvtillgången har under sommarmånaderna varit knapp. Vi har inom AtriaNöt vidtagit en rad olika åtgärder för att balansera upp kalvtillgången inför framtiden. Vilken effekt åtgärderna har beror också på hur andra aktörer inom näringen agerar.

I FEBRUARI ÄR det igen dags för Atrias årliga köttseminarium, Köttakademin 2018, i Tavastehus. Seminariet är riktat till alla våra avtalsproducenter, oberoende av inriktning. Första dagen är programmet gemensamt och andra dagen är det olika föreläsningar enligt produktionsinriktningar. I år kommer Atrias exportkund John Nielsen från JN-Meat (Danmark) och föreläser om varför och hur han gör succé med finskt nötkött i Europa. Av erfarenhet kan jag försäkra att han är värd att lyssna till, så anmäl dig och kom med!

Kim Tarvonen
Anskaffningschef Nöt

I kalvhuset finns fyra avdelningar med femton kalvar per avdelning. Grupperna följs åt under hela tillväxten vid Draka Gård.

ALLTID PÅ DJURENS VILLKOR

Hon är ung, hon är tuff och hon är nötproducent. Sofie Nylund i Ytterjeppo, Nykarleby, har en anläggning med plats för 360 mjölkkrastjurar. Atria premierade Sofie Nylund tidigare i år för mycket goda produktionsresultat.

PÅ SJUAN I högstadiet ville jag bli frisör, på åttan bilmekaniker och på nian tyckte jag att bonde lät som ett bra val, berättar Sofie Nylund, 26 år. I dag är yrket självklart och hon driver jordbrukssammanslutning tillsammans med sina föräldrar Monica och Ingvald sedan år 2012.

– Efter högstadiet studerade jag till landsbygdsföretagare vid Lannäslund och samtidigt tog jag yrkesexamen med inriktning på skogsbruk inom vuxenutbildning i Vasa. Därefter påbörjade jag agrologstudier men avbröt när nya nötgården byggdes.

Draka Gård heter företaget och nötanläggningen uppfördes 2015 intill en del av den befintliga svinanläggningen.

– Nya stallet är ett spaltfåhus med grindar och skild byggnad för kalvgrupperna, för-

klarar Sofie när vi möts i föräldrahemmet i Ytterjeppo dit hon tids nog ska flytta.

– Vi driver svinproduktion från tidigare. Att investera i nöt var en stor satsning som också krävde ny utrustning och nya redskap i arbetet.

I MARS 2017 premierades Sofie Nylund av Atria för sina goda produktionsresultat under 2016, bland annat för bra dagstillväxt och höga slaktvikter. Nylund belönades med titeln "Utmärkt uppfödare av mjölkkrastjurar 2016".

– Ett sådant erkännande känns förstås bra. Jag är intresserad och jag sköter djuren så bra jag kan.

Hon kallar dem "lillkalven" och "storkalven".

– "Lillkalven" kräver mycket tid och ska få göra det. Jag tittar alla kalvar i ögonen

flera gånger per dag, ler hon. Flaskmatar om det behövs och strävar till att de ska vara så friska som möjligt. Om djuren mår bra så mår jag bra.

Ungefär vid tre månaders ålder börjar Sofie betrakta kalvarna som stora, före det sköter hon dem som bebisar.

– Man ska vara steget före när det gäller sjukdomar. I tid med allt, inte för sent. Lära sig att läsa av djuren och utgå från deras behov.

– Vår familj är för utveckling, inte avveckling, säger Sofie Nylund. Jag har stora drömmar. Framtiden får utvisa hur det blir. I bakgrunden pappa Ingvald.

– ”Storkalven” tar mindre av min tid men här gäller det att hela tiden optimera för maximal tillväxt, fortsätter hon.

– Det är mycket analyserande kring maten och alltid med djurens behov i fokus. Vad vill de ha för mat?

Hon tycker om arbetet på åkern och är noggrann med gräsfoder till djuren. Endast det bästa är gott nog.

Var tredje månad anländer sextio nya, två veckor gamla, kalvar till gården från Österbottens Kött och A-Producenters förmedling. Här växer de och mår tills de levereras till slakt vid aderton månaders ålder.

– Arbetet sker på djurens villkor. De har kommit hit på grund av mig och det är mitt ansvar att sköta dem på bästa sätt.

– **MITT ARBETE** är ingen börda för mig. Jag tycker om det jag gör. Det är ett fritt, jag är motiverad och tycker om att ha familjen nära. Pappa och jag hänger jämt ihop, säger hon. Vi inspirerar varandra.

Sofies mamma är också med i det dagliga arbetet.

– Hon är också den som är bäst på byråkratin, berömmar hon.

Sofie sambor med Andreas Enqvist, som driver djurtransportföretag och säljer sina tjänster till Andelslaget Österbottens Kött.

– Han har förståelse för min arbetssituation. Det är bra. För jag är ingen ”ledighetsperson”. Mitt arbete är mitt liv.

HENNES ARBETSDAG INLEDS kring kaffebordet vid föräldrarna ungefär klockan halv sju. Där går de igenom dagens arbete. Efter det åker hon och Ingvald till fähuset, utfodrar djuren och ser till att alla mår bra. Fyller på foder. Städar och utför säsongssaktuella sysslor.

– Minst tre gånger per dag har jag genomgång hos djuren. Småkalvarna är vana att ha mig med i boxarna men inne hos de stora tjurarna brukar vi vara två för säkerhetens skull.

Draka Gård är ÖK-producenter inom nötköttproduktionen.

– Samarbetet och servicen fungerar bra. Jag blir vänligt bemött.

HON TAR SIG tid för annat. Hon spelar innebandy och leder herrgymnastik varje fredagskväll i Munsala i medborgarinstitutets regi. Hon tycker om olika motionsformer och umgås gärna med familjen, där också två syskon ingår, och vänner.

Hon har tidigare arbetat med kundbetjäning, har en social ådra som hon behöver odla vid sidan av djurskötseln.

TEXT OCH FOTO: Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab

EN GOD MÅLTID OCH NYTTIG INFORMATION

ÖK:s JULLUNCHER FÖR medlemmar och producenter har blivit tradition för många. En god måltid, ett avbrott i arbetet och möjlighet att träffa andra producenter och ÖK:s personal. För ÖK är det ett led i arbetet att informera om aktualiteter från branschen i allmänhet och från Österbottens Kött i synnerhet.

– Produktionspriserna, både på nötkött och svin, har visat positiva tendenser under året. Men det är klart att vi inte är där vi ska vara prismässigt sett ur producenternas perspektiv, kommenterar vd Tom Åstrand.

– På ÖK:s kontor har vi haft personalomställningar och aktualiteter inom Atria har främst varit projektet Atria NONAB och familjegårdskonceptet. Antibiotikafritt broilerkött har saluförts under hela året och på svinsidan kommer de första antibiotikafria försäljningspartierna ut i handeln under första kvartalet av 2018. I år har vi arbetat mycket med att köra in det konceptet på gårdsnivå.

ÅRETS JULLUNCHER ARRANGERADES vid Polaris i Edsevä, Restaurang Ädelbragd i Oravais och vid Linds Kök i Pjälax. Totalt deltog över 250 medlemmar och producenter.

– Ett tillfälle att träffa personalen från ÖK och andra bönder, sa Lotta Storfors, svinproducent i Malax. Intressant att höra vad som är på gång inom branschen och bra att det finns flera tillfällen att välja bland.

– Maten gör oss inte heller besvikna, ler hon i en kommentar från Oravais.

TEXT OCH FOTO: Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab

ÖK medlemmen Lotta Storfors från Malax.

Ny plats för året var Restaurang Ädelbragd i Oravais. ÖK-folket delades in i flera grupper då ”storstugorna” inte var så stora förr i världen. Kim Tarvonen från ÖK delar med sig av aktuell information här.

NYTT OCH GAMMALT OM RÅTTOR OCH MÖSS

KÄLLA: Tidningen GRISFÖRETAGAREN, en tidskrift för Sveriges grisföretagare NR.8-2017. Publiceras med godkännande av dem.

Råttor och möss är oönskade gäster i och omkring grisstallar av flera skäl, exempelvis kan de sprida smittor och gnaga sönder saker. Reglerna kring bekämpning av gnagare har skärpts från EU:s håll, vilket kan upplevas som att det blivit mer komplicerat och kostsamt. Fortfarande finns det dock mycket man kan göra på egen hand för att minska problemet.

PRODUKTER SOM ÄR avsedda att bekämpa råttor, möss och andra gnagare kallas rodenticider. Rodenticider är inte bara giftiga för gnagare utan även för fåglar och däggdjur, inklusive människor.

Tidigare fanns rodenticider avsedda att användas mot råttor, alltså det vi kallar råttgift, med godkännande för klass 1L och 2L, det vill säga samma som för många växtskyddsmedel. Dessa har nu fasats ut från marknaden. De råttgifter som i dag är godkända är alla i klass 1 So. För att hantera dessa krävs en särskild utbildning. Folkhälsomyndigheten har i dagsläget ansvaret för behörighetskurser för klass 1 So. Det har dock visat sig att detta bemyndigande inte gäller för lantbruksbyggnader, utan bara för allmänna lokaler. Detta innebär att lantbrukare är helt hänvisade till att använda firmor som exempelvis Anticimex.

SKÄRPTE REGLER

Många lantbrukare har reagerat över att kostnaderna för bekämpning av råttor och möss har ökat när man anlitar en firma som exempelvis Anticimex. Detta beror på att ökade krav har införts på konstaterad förekomst av skadedjur inn-

an bekämpning. Nya regler som grundar sig i EU:s regelverk gör att bekämpning av råttor och möss kan ske först när man påvisat ett problem. Efter bekämpning med rodenticider som pågår under en bestämd period, ska det dessutom ske en utvärdering av resultatet. Tankesättet liknar det som också gäller för Integrerat växtskydd, IPM.

RESISTENS MOT PREPARATEN

Orsaken till att reglerna skärpts är dels att man ser en ökad resistens mot de

kemiska preparaten bland råttor och möss. Problemen med detta är allvarliga i Storbritannien och Danmark och har påvisats även i Sverige. En annan orsak är att rodenticider hittas i ugglor, andra rovfåglar och rovdjur som äter gnagare. I en stor dansk undersökning från Aarhus Universitet 2010 uppmätte man höga, eller mycket höga nivåer av dessa gifter hos en mycket stor andel av undersökta djur av just dessa kategorier. Även i Sverige har råttgifter hittats i rovfåglar.

SÅ FUNKAR MEDLEN

En vanlig verkningsmekanism hos råttgifter är att de påverkar blodets förmåga att koagulera. Dessa kallas antikoagulerande rodenticider och delas in i två grupper, första och andra generationens antikoagulerande medel. Första generationen omfattar de verksamma ämnena warfarin, kumatetralyl och klorofacinon. Av dessa måste gnagare äta flera gånger för att få i sig en dödlig dos.

Andra generationens antikoagulerande ämnen omfattar difenakum, bromadiolon, difetialon, brodifakum och flokumafen. Av dessa kan det räcka att gnagare äter en enda gång för att få i sig en dödlig dos.

Katter kan vara trevliga sällskapsdjur och duktiga musjägare. De hör dock inte hemma i den moderna grisuppfödningen på grund av smittskyddsskäl.

Detta säger reglerna inom Smittsäkrad Besättning Gris om skadedjursbekämpning

Grundnivån: Regelbunden skadedjursbekämpning ska tillämpas genom att besättningen anlitar professionell skadedjursbekämpare.

Spetsnivån: Hundar, katter och andra sällskapsdjur ska inte vistas i slutna anläggningar/grisstallar/avdelningar och angränsande utrymmen som hör till inre område, till exempel korridor, personalutrymmen eller foderkök. Undantag är vallhundar som utför ett arbete och som då tillfälligt behöver vistas i ett hägn.

KÄLLA: www.smittsäkra.se

Att hålla rent och snyggt runt husen och se till att växtlighet är kortklippt är ett bra sätt att minska gnagarnas trivsel och möjlighet att ta sig in i byggnaderna. Plattor, singel eller gårdssten precis invid husen underlättar arbetet.

Bråte och hög växtlighet invid gårdens byggnader erbjuder en trivsamt miljö för gnagare.

En av marknadens giftfria fällor. Råtten eller musen lockas upp i fällan via lockbete. När gnagaren är framme med nosen vid betet dödas den omedelbart av ett slag över nacken. Därefter kommer vanligen en artfrände och släpar bort kroppen. Fällan registrerar hur många slag den utlöst och på så vis får man ett hum om skadedjurstrycket på platsen. Dessa tre foton: Emma Sonesson

För samtliga antikoagulerande medel dröjer det några dagar innan djuret dör. Andra generationens medel är generellt mer svårnedbrytbara och riskerar att finnas kvar i miljön under lång tid. De bör därmed bara användas som en sista utväg när andra medel och metoder inte fungerar.

Rodenticider som innehåller det verk samma ämnet alfakloralos fungerar på ett helt annat sätt än de antikoagulerande medlen. Alfakloralos kan i större mängder orsaka bland annat medvetandepåverkan och kramper hos husdjur och barn. Symptomen kommer snabbt, vanligen inom några timmar eller snabbare än så. Medel med alfakloralos får bara användas mot möss inomhus och betespåsarna måste placeras i betesstationer för att förhindra att barn och husdjur kommer åt medlet. Det är inte omöjligt att katter även kan bli sekundärförgiftade genom att äta möss som har rester att alfakloralos i magen. Kemikalieinspektionen avråder därför från att använda medel med alfakloralos i miljöer där husdjur vistas. Det är också viktigt att medlen förvaras på ett säkert sätt, oåtkomligt för barn och husdjur.

OLIKA STRATEGIER MOT RÅTTOR OCH MÖSS

Råttor och möss har olika beteende och kräver därmed olika strategier för att kunna bekämpas effektivt. Möss är mindre misstänksamma än råttor och kan i många fall bekämpas relativt effektivt med mekaniska fällor. Rodenticider mot möss med första generationens antikoagulerande medel tillhör behörighetsklass 2 eller 3. Medel i klass 2 får endast användas av yrkesmässiga användare

medan medel i klass 3 får användas av allmänheten. Det finns även godkända medel mot möss i båda klasserna som innehåller alfakloralos.

Produkter som är avsedda för bekämpning av råttor tillhör behörighetsklass 1 So. Detta innebär att de bara får användas av särskilt utbildade användare med tillstånd.

BJUD INTE PÅ SMÖRGÅSBORD

Att rutinmässig förebyggande bekämpning med råttgift inte längre tillåts, ställer givetvis till stora praktiska problem på många håll.

Gård & Djurhälsan samarbetar intensivt med LRF för att hitta lösningar som både förebygger skadedjursproblem på våra gårdar, samtidigt som vi inte kan bortse från de stora problemen med resistens mot preparaten. Det finns mycket man kan göra för att förebygga problem med råttor och möss. Inte minst råttor ogillar störningar och förändringar. Man bör därför göra det svårt för dem att få tag i föda och skydd.

- Se till att det är fritt längs ytterväggarna, minst en meter runt husen. Ta bort byggnadsmaterial och annat som har en tendens att samlas kring väggarna.
- Slå av vegetationen och håll gräset kortklippt runt husen. Råttor och möss har då mindre möjlighet att gömma sig och de går ogärna över öppna ytor.
- Undvik "smörgåsbord för gnagare"! Ta bort foderspill och håll rent i foderkök och foderupplag.

TEXT:

Gunnar Johansson - Gård@Djurhälsan,
Barbro Mattsson - Gård@Djurhälsan

MINNEN. SOMMAR. FEST.

NÄR VINTERMÖRKRET LÄGGER känns det gott att minnas tillbaka till sommaren och till ÖK:s Grillfester. Festerna som varje år är både omtyckta och välbesökta av producenter och vänner av ÖK. I somras ordnades de vid Klacken i Lillby 27.6.2017 och vid Molpe paviljong i Korsnäs 29.6.2017. Omkring 600 kom till Lillby och cirka 350 gäster till Molpe.

Gott från Atriagrillen, tid att umgås och prata, musik av Dennis Rönngård och många roliga aktiviteter för barnen. Den nya t-skjortan från ÖK och glass till besökarna var häftiga inslag – liksom utlottningen av en grilltunna och en drönare per fest: Rickard Biskop vann grillen i Lillby och drönaren gick till Vincent och Leander Strömsnäs. I Molpe vann Lotta Storfors grillen och Lars-Erik Smeds vann drönaren. Grattis!

TEXT OCH FOTO:
Lisbeth Bäck/ Kustmedia Ab

Tilde Eklund på fest i Lillby

Mamma och pappa är Alexandra och Johan Eklund och lillebror heter Hugo är tre år. Familjen driver slaktsvinsproduktion och bor i Kimo.

” Det roligaste med Grillfesterna är att få godis av grisen och kossan. Vi har förresten en kattunge hemma som heter Kardemumma. Vi har också en annan katt som heter Herbert och så en kanin som heter Elsa. Jag fyller år i februari och ja, jag brukar hjälpa till ganska mycket – mest med kalvarna”

ÖPPET HUS I VASA OCH BENNÄS

ÖK GJORDE T-SKJORTOR att dela ut till barnen vid grillfesterna i somras. **TÄNK PÅ VAD DU GRILLAR!** är slogan som pryder den röda tröjan tillsammans med ÖK-logon. Vid grillfesterna tog alla tröjor slut och beställningslista gjordes upp. Dessutom blev det "rumba" för många vuxna ville ha samma tröja. Som svar på deras önskemål lät ÖK beställa vuxenstorlekar och för att sprida dem ordnades Öppet Hus vid ÖK:s kontor i Vasa och vid Nasstrans i Bennäs. Till Vasa var det mindre tillströmning än till Bennäs. Vid Nasstrans samlades mycket folk, för grillkorven och för tröjan men också för att träffas och se tvätthallen och Nasstrans utrymmen. Det var första gången som ÖK ordnade något här.

TEXT OCH FOTO: Lisbeth Bäck/Kustmedia Ab

Maria Bonn-
Aspling med tröja
vid ÖK.

Linda och Jim
Finell med lillpoj-
ken Jonathan i
Bennäs. Svinpro-
ducenter från Esse
med 200 slaktsvin.
– Trevligt att se hur
det ser ut här där
det skruvas och
tvättas med fordo-
nen, tycker de.

Könssortering är kanske tråkigt, **MEN DET LÖNAR SIG**

På Honkala gård färdigställdes under hösten ett utfordringstest där den mest intressanta upptäckten visade sig vara skillnaderna mellan könen ifråga om intagningsförmåga, foderutnyttjande och köttprocent.

DAG HAR SVINGÅRDARNA nästan helt fri utfodring och grisarna växer upp i blandboxar. Detta märks i en stor variation i slaktkropparnas köttprocent. Kastraterna som sannolikt har bättre intagningsförmåga äter i slutskedet stora mängder foder per dag varvid hongrisarna i blandboxarna får mindre foder att äta.

Könssortering har dock undersökts rikligt. I allmänhet konstateras att skillnaderna mellan könen gäller just intagningsförmåga, tillväxthastighet och fettbildning. Det är känt att kastrater har bättre intagningsförmåga men de bildar också fett lättare. I vissa undersökningar har också konstaterats att kastraternas beteende blir aggressivare om intaget begränsas.

Tydliga skillnader ifråga om foderutnyttjande och kött %

I utfordringstestet på Honkala gård hade grisarna nästan fri utfodring under hela utfordringstiden, men de könssorterades genast på ankomstdagen. I detta test åt hongrisarna hela tiden dagligen mindre än kastraterna (figur 1). Det fanns just ingen skillnad mellan könen ifråga om dagstillsväxt men ifråga om foderutnyttjande och köttprocent var skillnaderna mycket tydliga (tabell 1). I ett könssorteringstest för drygt tio år sedan var resultaten i övrigt likartade men med dåvarande genetik växte hongrisarna klart långsammare än de kastrerade hangrisarna.

Vid utfordringstestet vid Honkala gård var foderutnyttjandet den största faktorn som påverkar lönsamheten. Som en tumregel kan konstateras att 0,1 foderenheter per tillväxtkilo minskar utfordringskostnaderna med två euro. Vid granskning av

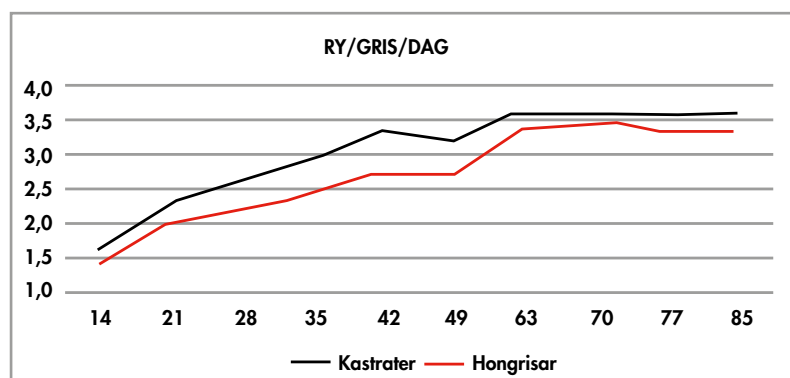
kastraternas köttprocent fanns också grisar med mycket låg köttprocent men i testet undersöktes inte heller optimal utfodring av kastrater utan uttryckligen skillnader mellan könen.

Sortering och begränsning lönar sig

Vad lär vi oss av detta? Könssortering är

ett tråkigt arbetsskede men det lönar sig. Såsom tidigare test redan utvisat påverkar också begränsning av tillgång till foder köttprocenten positivt (tabell 2). Det torde löna sig att begränsa kastraternas intag måttligt genast i samband med övergång till annat foder för att få bättre köttprocent och undvika störande beteende i slutskedet.

FÖRVERKLIGAD UTFORDRING

TABELL, NYCKELRESULTAT

	KASTRATER	HONGRISAR
Grisens vikt	28,9	29,6
Slaktvikt	88,7	89,5
Utfordringsdagar	83	84
Tillväxt	1077	1083
Foderutnyttjande	2,76	2,58
Kött %	57,0	59,1
Täckning 1	29,2	35,5

TABELL, HONKALAS UTFORDRINGSTEST

UTFORDRINGSNIVÅ	KÖTT %	% AV GRISAR MED KÖTT %
3,2	59,2	19
3,4	58,5	32
3,6	57,2	59

**DU VET
VAD DU
UTFORDRAR
MED.**

A-Foder

www.atriatuottajat.fi

ÖSTERBOTTENS KÖTT
POHJANMAAN LIHA

Postadress
PB 173, 65101 VASA

Besöksadress
Flygfältsvägen 2, Vasa

Tel. (06) 323 9411

www.osterbottenskott.fi